

Markedsrapport Tyrkiet

Baggrund

Tyrkiet er med sine ca. 80 millioner indbyggere, stigende indkomster og en geografisk beliggenhed på kanten mellem Europa og Asien et interessant marked for danske eksportører. Landets økonomi er dog gået i recession i 2019, og det vil påvirke den danske eksport til landet. Tyrkiet har siden begyndelsen af 2018 været igennem et stormvejr på de globale kapitalmarkeder, og den tyrkiske lira er faldet markant i værdi. Dette understreger de stigende risici i landet.

Tabel 1: Økonomiske nøgletal for Tyrkiet

	2015	2016	2017	2018	2019 (Skøn)	2020 (Skøn)	2021 (Skøn)
Real BNP-vækst (pct.)	6,0	3,3	7,3	2,8	-1,7	4,1	6,0
Inflation (pct.)	8,8	8,4	11,8	20,2	12,5	8,8	8,8
Offentlig budgetbalance af BNP (pct.)	-1,0	-1,2	-1,5	-2,0	-2,3	-2,1	-1,0
Offentlig gæld (brutto) af BNP (pct.)	29,1	29,2	28,3	28,9	28,0	27,3	29,1
Betalingsbalancens løb. poster af BNP (pct.)	-3,7	-3,8	-5,6	-3,5	-0,7	-2,7	-3,7
Udlandsgæld (brutto) af BNP	46,6	47,5	53,6	58,0	58,7	56,7	46,6
Valutareserve/importdækning i mdr.	6,0	6,0	5,2	4,7	4,8	4,4	6,0
Privat kreditgivning-vækst	17,9	14,4	19,0	18,1	15,7	12,1	17,9
Valutakurs TRY:USD	2,9	3,5	3,8	5,3	5,7	5,8	2,9

KILDE: EIU, JUNI 2018

Udgivet af: Dansk Erhverv i samarbejde med EKF - Danmarks Eksportkredit

Økonomisk udvikling

Tyrkiet har gennem en årrække været et vækstmarked, men dette sluttede brat i 2018. Indtil 2018 var væksten drevet af et stigende indenlandsk forbrug. Betydelig kapitaltilstrømning og lempelige kreditvilkår førte til kraftig kreditvækst og forbrug i den private sektor. Væksten toppede i 2017 med 7,3 pct., hvilket er langt højere end økonomiens langsigtede vækstpotentiale, der vurderes at være omkring 3-4 pct. p.a.

Overophedningen i 2017 skyldtes dog også, at Tyrkiet gennem flere år havde ført en ekspansiv finanspolitik og en lempelig pengepolitik. Problemet ved økonomiske overophedninger er, at de ofte fører til en hård landing, når konjunkturerne vender, og det skete for Tyrkiet i 2018.

I 2018 blev den tyrkiske økonomi nemlig ramt på alle fronter: De økonomiske stimuli fik inflationen til at stige til over 20 pct. i 2018, og det førte til, at den tyrkiske lira tabte ca. 30 pct. af sin værdi. Det har ramt de tyrkiske forbrugere, fordi udenlandske varer er blevet dyrere. Samtidig har det ramt de tyrkiske virksomheder, fordi det er blevet dyrere at servicere gæld optaget i udenlandsk valuta. Og endelig har det ramt de tyrkiske banker, fordi deres fundingomkostninger på de globale kapitalmarkeder er steget, og fordi andelen af nødlidende lån nu vokser eksplosivt. De fleste økonomer forventer, at Tyrkiet vil gå gennem en længere recession i 2019 med et fald i BNP på et par procent.

Den økonomiske nedsmeltning understreger Tyrkiets eksterne sårbarhed. Selvom udlandsgælden – som primært udgøres af gæld hos de tyrkiske virksomheder og banker – isoleret set er på et acceptabelt niveau, så er gælden med korte løbetider. Det betyder, at Tyrkiet hvert år skal refinansiere en stor del af gælden, og det gør Tyrkiet til et af de mest sårbare lande over for skiftende risikoappetit hos udenlandske investorer. Derfor er det helt afgørende for den tyrkiske økonomi, at der er gennemsigtighed i finans- og pengepolitikken, eftersom de globale kapitalmarkeder reagerer med det samme, hver gang der er skyggen af usikkerhed omkring økonomien. Og dermed bliver det dyrere for tyrkerne at låne penge, hvilket påvirker hele økonomien.

Problemet er, at præsident Erdogan har set stort på det tyrkiske finansieringsbehov, når han ved flere lejligheder har skabt usikkerhed om den økonomiske politik. Det har han blandt andet gjort ved at udtale, at lavere renter fører til lavere inflation, og at den tyrkiske centralbank derfor burde sænke renten – en udtalelse, der går imod konventionel økonomisk lærdom. De globale kapitalmarkeder har reageret negativt på dette, hvilket har ført til kapitalflugt fra landet.

Tyrkiet har gennem en årrække haft store underskud på betalingsbalancens løbende poster, som har været finansieret af porteføljainvesteringer fra udlandet. Den økonomiske nedsmeltning har dog haft den effekt, at betalingsbalanceunderskuddet er reduceret markant. Det skyldes primært, at tyrkerne er begyndt at købe færre varer fra udlandet. Udhulingen af de tyrkiske forbrugers købekraft vil også ramme danske eksportører. Det er værd at bemærke, at deprecieringen kan være gunstig for de tyrkiske eksportvirksomheder, der bliver mere konkurrencedygtige på de globale markeder, men denne effekt kan endnu ikke ses i handelsstatistikkerne.

Banksektoren var ramt af krise i 2001, og i den forbindelse blev der gennemført reformer for at sikre sektorens stabilitet. På den baggrund klarede banksektoren sig godt gennem finanskrisen i 08/09 samt den efterfølgende europæiske gældskrise. Sektoren er i dag præget af en række store banker med både statsligt-, privat- og udenlandsk ejerskab. Den finansielle uro i Tyrkiet i 2018 har understreget banksektorens skrøbelighed og afhængighed af udenlandsk kapitaltilførsel. Tyrkiske banker har i årevis været yderst profitable, men de rammes nu af de stigende fundingomkostninger, faldende udlånsvækst som følge af manglende efterspørgsel på kredit, samt en stigende andel nødlidende lån.

Tabel 2: Tyrkiets handelsforhold til Danmark

Dobbeltbeskatningsaftale med Danmark	Ja
Dansk vareeksport til Tyrkiet 2018	6 mia. DKK
Dansk tjenesteeksport til Tyrkiet 2018	3,5 mia. DKK.
Dansk vare- og tjenesteeksport til Tyrkiet 2018	9,5 mia. DKK.
Dansk vareimport fra Tyrkiet 2018	7,1 mia. DKK.
Dansk tjenesteimport fra Tyrkiet 2018	5,4 mia. DKK.
Dansk vare- og tjenesteimport fra Tyrkiet 2018	12,5 mia. DKK.
Danske datterselskaber i Tyrkiet 2018	102 (34.228 ansatte i alt)

Kilde: SKAT og Danmarks Statistik

Tabel 3: Eksportudsigt for Tyrkiet

	2018 (skøn)	2019 (skøn)	2020 (skøn)
Vækst i dansk vareeksport til Tyrkiet (pct.)	0,5	-18,5	23,6
Vækst i dansk tjenesteeksport til Tyrkiet (pct.)	1,3	-0,8	0,5
Vækst i vare- og tjenesteeksport til Tyrkiet (pct.)	0,8	-12,0	14,0

Kilde: Udenrigsministeriet

Politisk udvikling

AKP har siddet på regeringsmagten siden 2002. Grundlæggeren af AKP, Recep Tayyip Erdogan, blev i 2014 valgt som præsident. Præsidentposten var indtil valget i juni 2018 ifølge forfatningen overvejende ceremoniel, men en forfatningsændring har betydet, at

Tyrkiet nu er overgået til et præsidentielt system, hvor mere magt er koncentreret i præsidentembedet.

Den 15. juli 2016 forsøgte dele af det tyrkiske militær at kuppe præsident Erdogan og tage magten i landet. Kupforsøget udløste gadekampe i Istanbul og Ankara med over 200 dødsfald. Kupmagernes mangelfulde opbakning i de øvrige dele af statsapparatet og militæret betød, at Erdogan fra sin ferie i badebyen Marmaris ret omgående kunne mobilisere loyale politi- og sikkerhedsstyrker til at imødegå og nedkæmpe kupforsøget.

Erdogan benyttede kupforsøget til at afskedige og anholde tusindvis af offentligt ansatte, som blev anklaget for at være i ledtog med kupmagerne. Afskedigelserne og anholdelserne omfatter dommere, anklagere, rektorer, lærere, journalister og ansatte inden for militæret. Kupforsøget blev afsættet, som gjorde det muligt for Erdogan at komme igennem med ovennævnte forfatningsændring i 2017, men forfatningsændringen havde først effekt efter valget i juni 2018. Ved dette valg genvandt Erdogan og AKP-præsidentposten og flertallet i parlamentet. AKP har dog alene flertal i parlamentet som følge af parlamentarisk støtte fra et mindre parti. Efter valget blev Erdogans svigersøn udnævnt til finansminister, hvilket mange har set som et tydeligt tegn på, at Erdogan har konsolideret sin magtposition.

Ved lokalvalgene i marts 2019 tabte AKP magten i landets to største byer Istanbul og Ankara. AKP gjorde efterfølgende indsigelser mod valget i Istanbul, fordi de ikke mente, at valget var gået retfærdigt til. Ved omvalget i juni tabte AKP's kandidat dog endnu engang til oppositions-kandidaten Ekrem Imamoglu, der dermed har sikret borgmesterposten i Istanbul. Det er reelt AKP og Erdogans første valgnederlag i 17 år, og kan tolkes derhen, at befolkningen er utilfredse med den økonomiske situation i landet. De globale kapitalmarkeder reagerede positivt på resultatet af omvalget, bl.a. fordi det viser, at Tyrkiet – på trods af Erdogans magtkonsolidering de seneste år – stadig er et relativt vel fungerende demokrati.

Tyrkiet er påvirket af konflikten i nabolandet Syrien. Konflikten påvirker Tyrkiet, idet der er knap 3 millioner syriske flygtninge i lejre i det sydøstlige Tyrkiet. Tyrkiet er bekymret for konsekvensen af et kurdisk kontrolleret område i Syrien. Dermed har Tyrkiet modsatrettede interesser med Vesten, som har støttet de kurdiske grupper. Konflikten mellem Vesten og Tyrkiet eskalerede i 2018, hvor USA sanktionerede to tyrkiske ministre og forhøjede tariffer på tyrkiske stål og aluminium som følge af en konflikt om tilbageholdelse af en amerikansk præst i Tyrkiet. Siden er forholdet mellem de to lande forbedret, men Tyrkiets planer om at købe et russisk missil-system gør, at der fortsat er spændinger i forholdet.

Tabel 4: Tyrkiet på globale ranglister

	
WIPO's Global Innovation Index	50 (ud af 127)
World Economic Forum's Global Competitiveness Index	61 (ud af 137)
Transparency Internationals "Corruption by country"(efter laveste niveau)	78 (ud af 180)
Verdensbankens "Ease of doing business" (samlet score)	43 (ud af 190)
Verdensbankens individuelle parametre:	
Bureaukrati ved opstart af virksomhed (efter laveste niveau)	78 (ud af 190)
Adgang til kredit (efter nemmeste adgang)	32 (ud af 190)
Beskyttelse af mindretsaktionærer (efter mest effektive beskyttelse)	26 (ud af 190)
Bureaukrati for virksomheder ved eksport/import (efter laveste niveau)	42 (ud af 190)

Kilde: Se kildehenvisning på sidste side

Tabel 5: Markedsmuligheder

Markedsmulighederne i Tyrkiet er mange. Landet har en ung og voksende befolkning og en rimelig høj levestandard. Den aktuelle økonomiske udvikling er dog negativ. Der kan derfor ventes ordrenedgang for danske eksportører.

Elektricitet - Efterspørgslen efter elektricitet er kraftigt stigende i Tyrkiet, og regeringen planlægger at udvide kapaciteten fra ca. 72 GW i dag til 130 GW i 2023. I denne proces planlægges også at diversificere produktionen og mindske afhængigheden af importeret gas. Derfor har landet også ambitiøst mål for grøn energi, bl.a. 20 GW vind i 2023, hvor der i dag er under 5 GW installeret. Danske vindmølleproducenter har allerede fundet et stærkt marked i Tyrkiet, men også andre former for vedvarende energi har gode muligheder for at få del i væksten.

Sundhedssektoren .- Der har været store reformer i sundhedssektoren bl.a. med det formål, at hele befolkningen skal have adgang til sundheds-ydelser. Samtidigt betyder den unge befolkning og de stigende indkomster at efterspørgslen efter sundhedsydelser stiger. Derfor er der gang i markedet – og i importen af udstyr og løsninger til branchen.

Landbrug og fødevarerproduktion - Forudsætningerne for landbrug- og fødevarerproduktion er gode i Tyrkiet, og landet har allerede en stor landbrugssektor med betydelig eksport. Der satses på at udvide produktionen, og bringe Tyrkiet ind i den globale top-5 fødevarerproducenter i 2023. Industrien er kommet langt, men der er stadig vej til status som en topmoderne global fødevarerproducent. Produktionen skal udvides, og der skal moderniseres, hvilket giver muligheder for danske producenter af landbrugsmaskiner og føde-vareteknologi.

Kilde: EKF

10 største danske eksportvarer til Tyrkiet

Tabel 6: Overkategorier

1.	Malme og metalaffald	1,6 mia. kr.
2.	Medicinske og farmaceutiske produkter	910 mio. kr.
3.	Maskiner og -tilbehør til industrien	442 mio. kr.
4.	Kraftmaskiner og motorer	428 mio. kr.
5.	Organiske kemikalier	342 mio. kr.
6.	Specialmaskiner til forskellige industrier	262 mio. kr.
7.	Elektriske maskiner og apparater	236 mio. kr.
8.	Diverse forarbejdede varer	197 mio. kr.
9.	Kemiske materialer og produkter	191 mio. kr.
10.	Tekniske og videnskabelige instrumenter	174 mio. kr.

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 7: Underkategorier

1.	Affald og skrot, af jern og stål, ikke fragmenteret	738,8 mio. kr.
2.	Affald og skrot, af jern og stål, fragmenteret	406,3 mio. kr.
3.	Enzymer og tilberedte enzymer	343,4 mio. kr.
4.	Jordolie og rå olier hidrørende fra bituminøse mineraler (undtagen kondensater af naturgas)	217,2 mio. kr.
5.	Mel, pulver og piller pellets af fisk, krebsdyr, bløddyr eller andre vanddyr, uegnet til mennesker	102,5 mio. kr.
6.	Stansnings- og klipningsaffald, af jern og stål, i pakker (undtagen af støbejern, af legeret stål)	92,3 mio. kr.
7.	Malt, ikke brændt (undtagen af hvede og formalet malt)	67 mio. kr.
8.	Statiske omformere (undtagen af den art der anvendes sammen med telekommunikationsapparater, automatiske databehandlingsmaskiner og enheder dertil)	54,1 mio. kr.
9.	Vinddrevne elektriske generatorer	49,4 mio. kr.
10.	Høreapparater (undtagen dele og tilbehør)	48,7 mio. kr.

Kilde: Danmarks Statistik

Kommercielt klima

Det kommercielle klima i Tyrkiet er generelt godt i forhold til øvrige lande i regionen, og der er fokus på at tiltrække internationale investeringer. Erdogan er lykkedes med at centralisere statsmagten, hvilket til dels har undermineret integriteten, uafhængigheden og effektiviteten i Tyrkiets statslige institutioner. Fx er centralbanken reelt ikke længere en uafhængig institution. Dette har været med til at forværre det kommercielle klima henover de seneste år. Overordnet set er det kommercielle klima dog fortsat på et niveau, der er højere end andre lande i Mellemøsten.

Sikkerhedsvurdering

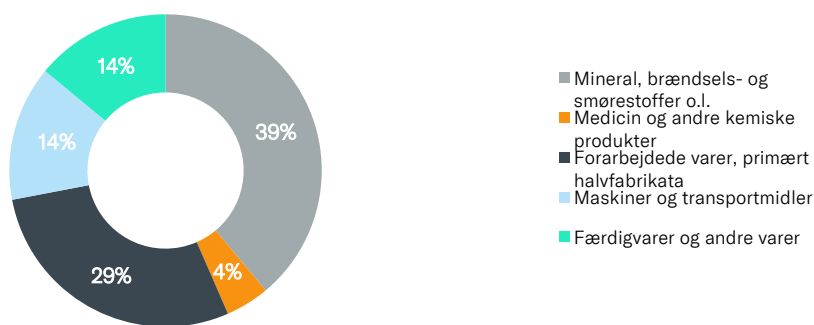
De fleste danskere, der rejser til Tyrkiet, oplever ikke problemer i forbindelse med deres rejse. Generelt er det sikkert at færdes så længe, man bruger sin sunde fornuft, tager almindelige forholdsregler og holder sig væk fra den syriske grænse og de sydøstlige områder af landet. I de senere år er Tyrkiet blevet ramt af en række terrorangreb, hvor også vesterlændinge er blevet ramt, hvilket betyder, at terrorberedskabet er på højeste niveau. Som følge af den anspændte politiske situation kan man både i Istanbul og Ankara forvente synligt militær og politi i gadebilledet. Enhver konfrontation med sikkerhedsstyrkerne bør undgås. Demonstrationer foregår jævnligt i storbyerne, og nogle af disse har tidligere resulteret i voldelige sammenstød mellem demonstranter og sikkerhedsstyrker. Historisk set har kriminaliteten i Tyrkiet været relativt lav, men den er for opadgående. I Istanbul, Ankara og Izmir bør man udvise samme agtpågivenhed som i andre storbyer rundt omkring i verden. Ved de store turistmål bør rejsende være særligt opmærksomme på lommetyverier og andre former for småkriminalitet, som er meget hyppigt forekommende. Rejsende til grænseområderne til Syrien, Armenien, Iran og Irak bør søge professionel sikkerhedsrådgivning.

Tabel 8: **Modtagere af dansk vareeksport 2018, rangeret**

1. Tyskland	102 mia. kr.
2. Sverige	78,5 mia. kr.
3. Storbritannien	53,8 mia. kr.
16. Rusland	6,3 mia. kr.
17. Schweiz	6 mia. kr.
18. Tjekkiet	5,7 mia. kr.
19. Tyrkiet	5,7 mia. kr.
20. Canada	5,6 mia. kr.
21. Irland	5,1 mia. kr.
22. Saudi-Arabien	5,1 mia. kr.

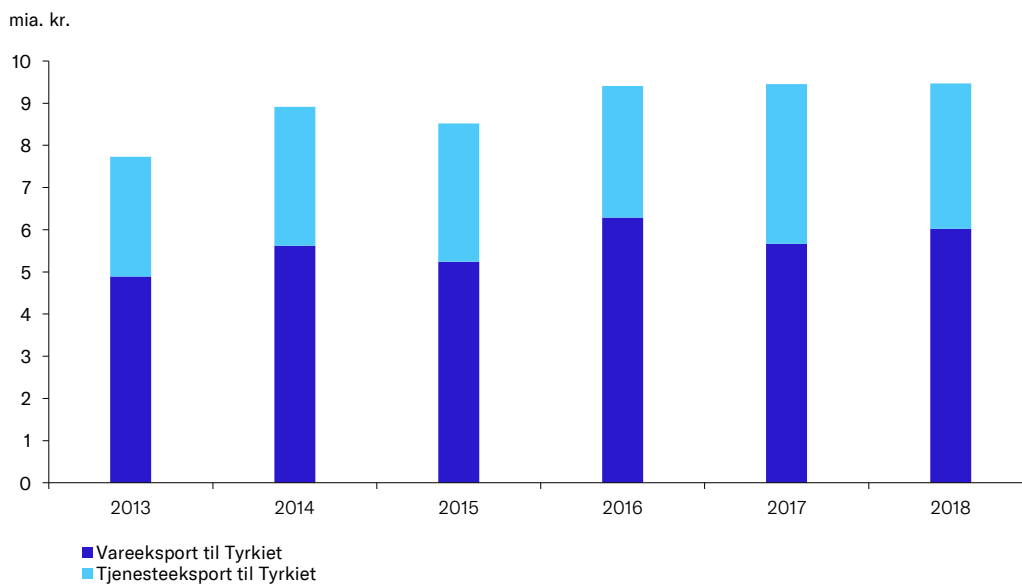
Kilde: Danmarks Statistik

Figur 1: Hovedkomponenter i den danske vareeksport til Tyrkiet fra feb. 2018 til okt. 2018

Kilde: Danmarks Statistik og Udenrigsministeriets eksportudsigt for Tyrkiet

Figur 2: Dansk vare- og tjensteeksport til Tyrkiet fra 2013 til 2018

Kilde: Danmarks Statistik

Om Markedsrapport

Markedsrapport er en del af Dansk Erhvervs løbende overvågning af de internationale markeder og udkommer i opdateret version hvert kvartal. Publikationen udarbejdes i samarbejde med en gruppe samarbejdspartnere, der besidder en helt særlig viden om handels- og forretningsvilkår på de vigtigste danske eksportmarkeder. Samarbejdspartnerne er:

EKF – Danmarks Eksportkredit

Har du brug for en kredit til at udvikle din virksomhed eller levere en ordre til en kunde i udlandet? Har din eksportkunde brug for finansiering for at kunne købe dine varer? EKF er Danmarks Eksportkredit, og vi hjælper danske virksomheder frem i verden ved at finansiere jeres forretninger og tage de risici, der kan være forbundet med at handle med andre lande. Som en del af vores arbejde vurderer vi løbende økonomisk og politisk risiko på de fleste eksportmarkeder. Kontakt EKF på 35 46 26 00 eller besøg på www.ekf.dk, hvis din virksomhed har brug for finansiering til eksport eller er underleverandør til eksport.

Udenrigsministeriet (www.um.dk)

Sikkerhedsvurderingen er udarbejdet af Guardian Security Risk Management. Kontakt Guardian på 41 100 300 eller besøg www.guardian-srm.com, hvis din virksomhed har brug for sikkerhedsrådgivning eller assistance i forbindelse med rejser til landet.

Markedsrapport er baseret på en række solide statistikkilder, som Dansk Erhverv finder troværdige: Danmarks Statistik, Eurostat, IMF, WTO, OECD, Danmarks Nationalbank, Verdensbanken og The Economist Intelligence Unit. Gengivelse af materiale fra Markedsrapport skal ske med Dansk Erhverv anført som kilde.

For yderligere information om Markedsrapport, herunder om muligheden for at blive samarbejdspartner, kontakt venligst Michael Bremerskov Jensen, chefkonsulent, EU & International, Dansk Erhverv, på tlf. +45 31 75 24 00 / e-mail: mje@danskerhverv.dk.

For mere om Dansk Erhverv se vores hjemmeside på: www.danskerhverv.dk